

Ljudje so se zganili in prišli bliže; celo zasliševalec je vzdignil glavo iznad zvezkov; na slehernem obrazu je bila luč, smehljaji pa so zginili.

— Ali naj pogledam? je skromno in čisto tiho vprašala.

— Poglejte, gospa! ji je velel; kakor plima mu je prihajala žalost čez ustnice.

Oprla se je na komolce in pozijala prek roba privihanega krila. Med popkom in sramnim gričem, sredi rumenega sala, natanko tam, kjer se ji je vsakič sprožila bolečina, se je vzdigovala štiri prste visoka bula, svetlikava pod lučjo, cvetoča v vseh mogočih barvah, grozljiva in prelepa.

Zakričala je.

Hipoma ni bilo nikogar več v sobi. Luč je zlagoma ugašala. Čeprav je zadnje minute pozabila nanj, ji je fantovo ime prišlo kot oprimek v steni ali bruno v deroči vodi.

— Edi! je vekala. — Edi! Edi! je klicala vse do trenutka, ko se je svetloba utrnila.

Nerina Zulfikar

Leta 1946 je bila še Nerina Grželj, tik pred iztekom leta pa jo je osrečil slaščičarnar Ismet Zulfikar s tresočim ja, izvibriranjem na prvi struni nemirne strasti.

In zdaj?

Kaj se odpre človeku po poroki, ve le tisti, ki je v ta golaž že zamešan. Največje možnosti imajo ženske, moškimi ostane ena sama: da se jim prepuste.

Ismet je rad plaval po toku ženske reke. Izročilo ga je vzgojilo v petelina, kakršnih na Slovenskem ni ali pa so zelo pičli.

Malce dolg, tuj priimek je nekaj časa žalil njen slovenski posluš. Zulfikarjeva naj piše zapisnik, ali je tovarišica Zulfikar na šoli, Zulfikarca, počak no mal... Po kakšnem letu ali še manj se je priimek udomačil ko krava v hlevu. Turcizem je zazvenel tudi po gorenjsko znosno in prijetno.

Spomnila se je, da so prišle na učiteljišče punce s takó smešnimi primki, da je bilo ves mesec veselo, nekega dne pa je smešnost zašla v privajenost in Angela Rit ni bila več kamen spotike.

Vse bi bilo lepo steklo v maščobo na trebuhu, na boke, da ni Ismeta finančno pritisnilo ob zid, zraven pa ga je še policija pomagala tiščati k zidu, zakaj dopušča v svojem lokalu onečaščiti socializem in njegove svete voditelje.

Ismeta so na zasliševanjih razmazali v »vineršnicel«. Vsak dan je bil bolj tenak od zgube sna in zgube apetita. Vse je šlo z njim navzdol. Z udbe so pisali na Kosmet za podatke in od tam je prišlo več strani dolgo, obtožujoče pismo, da je bil Ismet Sejful Zulfikar aktiven esesovec; obtoževali so ga zločinov zoper narod. Teh niso navedli, ker jih ni bilo, Ismet pa tudi ni bil nikoli Sejfulin sin, temveč Niazov, kar je dokazal z diplomom o mojstrskem izpitu slaščičarske obrti. In drugimi papirji.

Dobro, nisi bil esesovec, so se le dali ugnati ti Slovenci, ki so, to se jim mora priznati, najbolj kulturni Jugoslovani. Si pa dovolil, so mu spet očitali, da so pripovedovali vice o naših voditeljih.

Enega ni slišal Ismet!

— Ma kako ne, kad smo ih mi.

— Ja sam radni čovek, družo, ja radim, poslužujem ljude . . .

— I jeftino zaradjuješ, nemoj ti nama svirati svirke! Mušterije ti lepo tamo kod tebe pričaju viceve o drugovima . . .

— Nisem čuo! Časti mi!

— O Rankoviću.

— Pa rekoh bi ja čoveku, nemoj ovdje u mojim prostorijama. Izadji!

— Znao sam, je rekel udbovec.

— Eto, tako bi postupio, časti mi.

— Ne sviđa se to meni, Zulfikare!

— Pa što da uradim?

— Nama da kažeš ko je taj tip!

— Onda, družo, mu je ušlo, gubim mušteriju.

— E, e, vidiš, se je odsmehnul udbovec Slavko, ker ga je ujel. Za mušteriju ide tebi, i kladim se, da si ti čuo te viceve i nisi nikoga izbacivao.

— Časti mi, jesam, družo.

— Nisi!

— Jesam, je mehko ugovarjal.

— Koliko puta?

— Dva.

— Da si rekao, jedanaest, onda bi bila istina.

— Pa nisam čuo svih jedanaest puta, je rasel v ogorčenje, pogled pa se mu je bleščal v jezi noža.

— Hoćeš da nam kažeš kad biće nešto?

— Hoću, majke mi!

— Jeli, tvoja žena radi kao prosvetni radnik? ga je ogovoril Slavko izza nekega vogla, za katerim se je skrival.

— Jeste.

— V redu, možeš iti, je vstal Slavko.
 — Nemojte me, družo . . .
 — Šta nemojte?
 — Pa . . . što . . . imam . . .
 — Vse je odvisno od tebe. Če boš pameten. Pametni žive, neumni se sami pogube.

— Bom, bom pameten, je prosil po slovensko.
 — Vidićemo, vidićemo! je hodil Slavko uživalsko po Isetu.
 Vidićemo, vidićemo so peli podplati.
 Čez teden dni so poklicali na pogovor Nerino. Vabilo je prišlo po ustni poti. Grede iz šole ga ji je šepnil miličnik Feliks.

— Zakaj? ga je pogledala.
 — Saj veš, Feliks je vse tikal.
 Prav, prav. Ni rekla ja, ni rekla ne. Niti možu ni povedala.
 Šla je po šoli v tisto vilo, ki je v nji zmeraj zbujala odpor in strah.
 Ko je vstopila, je bilo vse videti ko izumrto. Nekakšno živo okostje brez mesa.

Naredila je dva, tri korake, da bi jo slišali.

Aha . . .

Vrata tam zdolaj so se odprla in po tepihu je prihajal moški, opletaje z rokami in robovi površnika.

— Dober dan! se je ustavil. Njegov pogled je bil dolg, bil je bolj poljub ko pogled. Spila ga je, kaj je pa hotela. Malo se ji je zavrtilo v glavi.

— Dober dan, je odzdravila.

Igra, je spreletelo udbovca. Igra obupanko.

— Bi, je pokazal po hodniku v globino.

Ja. Oddrobila je v pokazano ji smer.

Stopila sta v župnijsko tiho pisarno. Na tepihu je bdel še en tepih, ki je budil občutek, da je žival.

— Prosim! Slecite . . .!

Snela je dežni plašč, odložila torbico, si ožela z dlanmi obraz in popravila lase.

— Prosim, jo je povabil.

Odšla sta v kot, kjer sta strmela dva cerberusa, fotelja velikana, in turška mizica.

Sedla je v mehko cerberusovega naročja.

— Za vašega moža gre, tovarišica, je povedal moški.

Bil je miren. Ko da je pravkar skončal dolgo spanje. Začela se je čutiti krivo. Takoj ji je dal vedeti, da je resnica in pravica samo na njegovi strani; samo on jo reže, nihče drug.

— Ja, mi je pravil, se je oglasila, pa ni vedela nič konkretnega povedati. Rekel je, da ste hoteli, naj vam pripoveduje vice o naših voditeljih. Pa jih ne zna, verjemite mi, tovariš!

Slavko se je zagledal vanjo zgubljen in otožno. Ali je res, je pretehtaval, kar je bil slišal; ali je usekana, ali sta usekana oba, ali ga speljujeta v svoj namen, na stranpot, kjer se začenja nenevaren humor.

Nasmehnil se ji je bil, da bi jo potegnil za sabo, ona pa nič, nasprotno, videl jo je celo zatrepetati v strahu.

Glej no, glej! Usekana sta. Sta!

— A tako vam je povedal? je vprašal z rahlim začudenjem.

— Ne zna vicev, tovariš, je povedala še enkrat s prepričanim glasom.

— Zato jih pa drugi, tovarišica, je rekel mehko, s posmehom, dobre volje. Ali res niste slišali še nobenega?

Odkimala je.

— Niti tegale: glej, je opozoril pijanec pijanca, cajec gre; kakšen cajec, se začudi kompanjon, *milicajec*, ga popravi; ne, reče spet prvi, cajec je, če je tebi mili, meni ni.

— Ah, ah, ah . . .

Ni ga slišala.

— Nisem ga, vidite.

— Veste, zakaj gre? Nagnil se je bil v zaupnost, v prijateljstvo. Ne za vice, ki jih zna ali ne zna vaš soprog. Ampak za vice, ki jih v njegovem lokalu šepetajo gostje.

— A-ha! se je začudila, ko da ji je posvetilo v um sonce.

— Razumete?

— To je pa druga maša, ja, to pa ja, je opletala, o, to pa bo povedal, to pa ja. Ni vas dobro razumel, veste.

— Pa saj sva govorila srbohrvaško.

— On tudi to slabo obvlada. Govori že, nima pa diapazona, kakšen predmet ali pojem beseda simbolizira.

Mogoče, je pritrdil v sebi Slavko.

— Poznam ga, vem. Včasih ne ve, čemu prikimuje.

Igra baba?

— A taka je ta reč! se je začudil.

— Taka, taka, je hitela. O, to ga pa poznam. O tem bi vam pa lahko marsikaj smešnega povedala.

— Vi mu, tovarišica, raztolmačite našo željo, da bi tesneje sodelovali. Vici in kriminalci se najraje zadržujejo v lokalih. Naj nas obvešča, mi pa, rečem vam, bomo pokrili kakšno njegovo nerodnost, to zadnjo in prihodnjo.

— Seveda, se je navdušila Nerina.

— Ste za to?

— Sem, sem!

— Pa tam na šoli, samo intelektualci, duševni delavci; opraviti imate z občutljivim materialom, otroki, družbi res ni vseeno, če učitelji zapadajo lažnemu liberalizmu, vplivom zahoda, hodijo k mašam . . .

— Kakor Kristanova, je segla v besedo.

— A tudi ta, je zaigral nevedneža.

— Ne veste? Pa še druge spravlja s sabo.

— Vidite, vidite! To je aktivizem črnega tipa. Izrablja ustavo.

— Res jo. Vsak dan se sklicuje nanjo. Zmeraj jo ima na jeziku. V stranišče se gre tudi lahko, je rekla v zadnjo. Ustava tega nikjer izrecno ne prepoveduje ali predpisuje.

— To je posmeh naši resnični demokratični ureditvi!
 — Točno, je rekla navdušeno ko paglavec.
 — Take tičice, tovarišica, pa še druge tičke. O njih nam kdaj kaj povejte. Lepo bi bilo, kajpak, ampak vi ste mati in ne boste zmogli, je splahnel v brezup.

Z njene strani pa je v hipu vstala volja in sila, ki bi vse strla.

— Da, da, lepo bi bilo, se je posmejal in potipkal s konico prstov po mizici, če bi dobili seznam vseh tercijalk.

— To se da, tovariš.

— Ja, je poglobil vprašujoče pogled.

— Do kdaj? je vprašala.

Krasno! jo je zrl izpod čela. Padla mu je s hruške kakor hruška. Sama!

— Nič hitrice, tovarišica! Kadar bo, bo, mora pa biti popoln.

— Najpopolnejši bo. A tudi, kdo od otrok hodi?

— To že imamo, hvala.

— A . . .

— Ali govore kaj o volitvah, plačah . . . Kaj ste hoteli reči?

— Izjave učitelja Sirca vas nič ne zanimajo? On govori vse sorte, da veste.

— Ja? Sirc? Saj je komunist? Kaj pa naj govori? Ušesa so mu zastrigli.

— Vam bom pisala.

— Le, le.

— Kako bo zdaj z Ismetom?

— Vse bomo uredili. Nekaj kazni bo. Nered, higiena! Samo to. Obrt pa ostane. Mora pa nam, kakor sva se domenila, javljati tiste, ki spočenjajo nezadovoljstvo.

— Bo.

— Kaj pa eses? Je prišla na dan. Je bil res?

Hodila je k robu nečesa zelo globokega.

Slavko je pomenljivo in z obrazom, skremženim od bolečine, pomolčal trenutek.

— Včeraj smo dobili nov dopis, je trgal iz sebe. Mi . . ., mi se mu . . . opravičujemo, je povedal takó napadalno, da je Nerina odskočila v sebi.

Izdihnula je.

Slavko je vstal in se ji smehljaj.

— Zmenjeno? ji je ponudil roko.

Ja, je pokimala.

Oblekla sta plašč.

— Ko bo kaj, kar pridite. Popoldne, dopoldne. Kadar koli. Hiša je zmeraj polna ljudi. Če ne bo mene, bo pa kdo drug.

— Zdaj seznam.

— Se ne mudi.

— Pa vse o Sircu.

— To bi nas prej utegnilo zanimati.

Še enkrat sta si segla v roke in se vljudno in z velikih razdalj nasmehnila drug drugemu.

In glej: Nerina se je na hodniku že počutila domačo. Že jo je hiša vezala nase s svojimi nevidnimi nitkami človeškega duha, ki je prêdel za temi zidovi velikansko nogavico iz čudnih zank za vsakogar in za vse v tej državi.

Od tega dne dalje je postala bolj samozavestna, a ne na ven. Na ven je bila samo bolj predrzna.

Ovadbe z »vicmoharji« so začele pritekati. V »hiši« so malo počakali, da so žrtvice kje kaj popile, se zatele še v kakšne druge lokale, potlej pa so jim naložili pol leta ričeta. »Vicmoharji« so bili iz sebe. Sumili so v tri smeri: proti slaščičarni, kavarni, gostilni. In takó je bil Ismet samo osumljen, kar ni isto, kot biti obtožen konfidentstva. To pa je bil glavni namen hiše: prekriti javko.

Nerina je prinesla tudi pisanje o Sircu. Kar je izjavljal, je bilo prav neverjetno. Izjave so vrnili v preverjanje.

Seznam z verniki je bil nared čez mesec dni. Hodila je preprosto k mašam, dokler ga ni spopolnila z imeni do zadnje ženice, ki je žebrala pred smrtjo.

Nerina je postajala »naša«. Ni se motila in ni bila nerodna. Delala je tako perfektno, da je postajala že kader. In sledila je nujna premestitev v kraj ob glavnem mestu republike. Upravitelj šole, na katero je prišla upraviteljevat, je zletel v neopazno smer.

Ismet je dobil lokal v centru.

Na šoli je v nekaj mesecih obvladala ljudi s poznano metodo in logiko tistega časa: kdor ni z mano, je proti meni; na šoli je pozitivno in negativno jedro.

V negativnem se je znašlo vse količkaj pokončno in sposobno, v pozitivno jedro pa so zašli kreteni, lenuhi, ritolizci. In takoj se je tudi začel boj z razrednih pozicij, ali boj med progresom in regresm. Kakor v Marxu in Leninu. V bistvu pa je šlo za slabo plačano upraviteljevanje, za ščepec oblasti, ki sploh ni bila nobena oblast, ampak privid te nečednosti.

Kdo bo koga?

Nerina je bila na videz brihtna, njen habitus je razodeval genialnost, polno muk. Na uho bodi pa povedano: izpisovala si je tujke iz slovarčka, da bi presenečala negativno jedro. To jedrce je res nasadlo na njen gobec in dolgo, dolgo ni znalo splavati z njega.

Šlo je za to, kdo bo koga.

Ne Nerini ne negativnemu jedru ni prišlo v slaboumno učiteljsko pamet, da je morda vse skupaj fiktivni boj, ti trdi, nemogoči medsebojni odnosi, in so jih zrežirali nekje drugje. Da so oni samo politični poligon za strasti Olimpijcev.

Nerino so pumpali z rdečo pumpo, negativno jedro z belo, po obeh zračnicah pa se je pretakal isti zrak od iste roke napumpan.

Odnosi so postajali nemogoči. Računa že niso več terjali od glavnih špilavcev, naplačilo so jeli pobirati tudi že od statistov in gledavcev, na tihem celó od učencev. Marsikateri, ki se je čustveno le preveč opredelil za profesorja matematike ali profesorja petja, je občutil maščevanje teh

»Pestalozzijev«. Kuga boja za prestiž ali upraviteljsko pručko se je razširila v globine in širine. V tem valu in hkrati navalu je sukal svoje železce, kdor je mogel. Vsemu temu teatru pa so dajali videz boja za čistost pedagoške misli, ki mora biti napredna, leva in rdeča. Ne pesnato rdeča!

Nerina je kot upraviteljica prirejala nočne baklade za zapovedane praznike. Iz »ljudskih množic« so izklicevali parole o dobrem voditelju, ki se vzdiguje nad Grönlandijo in gleda dol na delavske mase ter jih speljuje v rdečo reko masovnosti.

Pozitivno jedro je hodilo s svojimi »ljudskimi množicami« spredaj in dajalo zgled naprednega krajevnega mišljenja, spodbujaje otroke, da so se predirali po prodajavsko, negativno pa je hodilo s svojimi »zaslepljenimi masami« zadaj, disciplinirano in se posmehovalo Nerininemu početju.

Ko so množice prišle na trg, ki je bil osvetljen in ozvočen, so partizanski zbori že prepevali naše drage pesmi.

»Profesorica« glasbenega pouka je sedla za klavir, ki so ga za to priliko izpostavili na oder iz sodov, zabrenkala v tričetrtinskem taktu nepozabne ritme iz radijskih oddaj, ritme, ki so razgibavali naše drage delavce, preden so odšli na šiht.

— Tri, štiri . . .

Začel se je telovadni nastop v kratkih kikelcah in kratkih hlačkah. To je bila nova proletarska kultura.

Telovadna učiteljica, eden od stebrov pozitivnega jedra, je kričala takt ko kapo.

Na koncu jih je zasul plaz aplavdiranja.

Predsednik občine, velik ljubitelj umetnosti, zlasti likovne, je osebno prečestital pozitivno jedro.

S takimi in podobnimi sranji je Nerina podaljševala svoj mandat.

Manifestacije negativnega jedra pa so bile tišje, zato pa bolj strupene. Obtoževali so Nerino pristranosti, nepedagoških prijemov, poglobljanja nerazumevanja in zapletanja otrok v spore učiteljskega zbora. To zadnje je končno priklicalo družbeno intervencijo. Rekli so: Stop.

Prišli so tovariši z okraja, republike, občine, komiteta. Obema jedroma je veselje, da se zadeva razpleta v njuno korist, lomilo kosti. Prešinjali so jih občutki prave predspolnosti.

Jeder niso hoteli zaslišati, kakor so bili pričakovali. Obtožbe, zapisane in zrežirane, naučene na pamet, so potonile v morje njihovega duha ko težki kamni.

Nerina, ki je obe jedri strahovala z zajetno mapo zbranih prestopkov, je bila do konca razočarana, ko je hotela svoje metode prekriti s temi kakci.

— Kar pustite tisto! je rekel nekakšen predsedujoči, iskaje svinčnik z mirnim, vprašujočim glasom: — Ja, kje pa je?

Partijski tovariši, občinski tovariši so zrlji skozi Nerino.

Inkvizicija! jo je spreletelo.

— Aha, tule je . . . Potem je počasi spregovoril: Vaše metode, tovarišica, je pretegoval glas, kakor da se mu več ne ljubi. Te so . . . Pogledal je na desno »barabo«, na levo »barabo«. Nemogoče so. Se vam ne zdi?

— Imam besedo? je hlastnila.

— Nimate je še! Tule so potem še vsa vaša poročila tovarišu Slavku, ki ga, na žalost, ni, ker je moral nujno na pot...

Nerino je vrglo v polblaznost.

— Škoda! je rekla leva »baraba«.

— Res je škoda, je pritrdil predsedujoči, ampak ni neprecenljiva. Pustil nam je, glejte, droben listič, če dovolite, bi vam ga prebral.

— Ali lahko preberem nekaj svojih zaznamb o zboru, je segla v besedo.

— Tovarišica! Vaših zaznamb o zboru, ki je v celoti pozitivno telo po naših ocenah, ne bomo poslušali ne zdaj ne kdaj drugič. Pač pa boste vi najprvo poslušali tole, je potresel predsedujoči z listkom, potem mene, če nimajo tovariši nič proti, potem tovariše na moji desni in levi, šele na koncu bomo poslušali tudi vas.

— Tako! Predsedujoči se je nagnil nazaj, prebral zase nekaj stavkov, in začel: Delovanje upraviteljice Nerine Zulfikar...

Niti tovarišica nisem več!

— ... je v zadnjem času postalo preveč osebno, bolešno egoistično, nerazredno in idejno zmedeno. Zbor je okvalificirala za leglo mračnjaštva. Njene klasifikacije so maščevalne narave. Njena poročila so polna podtikanj. O vseh tovarišicah ve za najintimnejše prestopke...

To si mi ti naročil! je kriknila in se prižela za njegov glas.

— ... kdaj je bil kdo pijan, v kakšnem odnosu je z ženo, ali je že bil v zakonolomu ali še ne...

Prav to si mi naročal ti, Slavko!

— ... ali jo pretepa itd. To je neidejno ocenjevanje družbenega položaja na šoli. Še več: to je borba za oblast nad ljudmi z metodami preteklosti ali gestapa. Tovarišica se je hotela okoristiti s položajem obveščevalke, takó da je očrnila poštene in zavestne tovariše pred ljudstvom kot izrodke in jih onesrečila z lažnimi podatki. Ko smo te obdolžence preverili, smo ugotovili, da niso samó predani socializmu, ampak so mnogi od teh naši najboljši tovariši.

Brutus!

Nerina je zakravela. Iz njenega komaj zaznavnega vzdihla je odtekala kri.

— Tovarišici pa se morajo priznati tudi lastnosti, ki jih je imela, preden je postala kader: je objektivna, če hoče, zvesta stvari.

Nooo...

— Predlagam, je bral predsedujoči malce utrujeno, že zatikujoče, da se ji prikaže objektivno stanje stvari, da odstopi s položaja brez hrupa, ker bi v nasprotnem primeru morali uporabiti hrup tudi mi. In to mnogo bolj upravičeno kot ona, ker nas je načrtno disimulirala, namesto da bi nas bila objektivno informirala.

— Predlagam, da tovarišico izključimo tudi iz partije, ker prihajajo glasovi, da se je partija okoristila z lažnimi denunciacijami. Ne nazadnje, tovariši, pa je primer Nerine Zulfikar vreden pregleda tudi z razrednih

pozicij: njen mož je privatnik in ona je, po naših ocenah, nič drugega ko podaljšek kapitala in ne razreda, ki ni razreden.

Zazijal je molk ali tele v nova vrata. Nerina je pobito živela tam na stolu.

Zaklali . . . je odmisliła. Načrtno. Zatekla se je k zadnji možnosti: na maršalat. In kaj naj maršal? Poveš mu, vse, on te stisne na srce in ti vse odpusti.

— Predlagam, je odrinil predsedujoči od sebe svoj dolgonogi glas, da prediskutiramo poročila tovariša Slavka.

Baraba na levi je začejala s komolcem. Sem, tja.

Nerina ga je gledala. Od komolca mu je šla želja gor na vrat, z vratu je odskočila v gofijo.

— Mislim . . . Jaz mislim, je vzkipeł, po mojem ni kaj dodajati. Slišali smo stvari, ki »zabrinjavajo«.

Baraba na desni se je začela priklanjati.

— Partija, se je priključil sekretar energiji, ki je krožila za omizjem, partija ja ne more mimo resničnih zlorab, recimo: špijoniranju zakonskih odnosov, to so metode nacistov; dalje: razbijanje nekoč vzornega kolektiva, delovnega zbora. Saj se bo zdelo, da mi to insceniramo, če tega ne preprečimo; saj bo šlo naokoli, da mi podtikamo jabolka sporov samo zato, da preprečimo kohezijo.

Nerini se je nenadoma razjasnilo . . . Svetloba je bila tako čista, da je omedlela in padla s stola.

Dedci so skočili. Nerina je poslušala parklje antilop, ki so bežale mimo nje ali k nji.

Vzdignili so jo, smet kapitalistično, nacistično! Imela je razbito ustnico, ki je zatekala v počen buhtelj.

— Kako je? jo je vprašal predsedujoči.

— No, no.

— Bo šlo? Bo? jo je nagovoril predsednik občine, velik ljubitelj in poznavalec likovnih umetnosti.

Bo! se je pobrala v sebi, razpostavila vse svoje kosti in se dvignila. Možje so posedali, pokašljevali.

— Jaz sem že povedal, se je prvi zmaknil sekretar.

Predsednik občine je začel z vzdigovanjem ramen, ko da bo poletel v večnost k bogu.

— Kaj, kaj, se je oglašal, kaj naj po vsem tem reče predsednik? Strinjam se.

Ženska se mu je smilila. Vsi so to videli. Končno mu je prirejela novo kulturo — fizično, ki je osnova nove družbe. Zdaj jo mora pa utapljati ko bolno mačko.

— Jaz sem videl, ja, da se nam zadnje čase tovarišica Nerina izmika. Kdo bi vedel, zakaj! Jaz bi se hudimano rad pogovoril z njo, če bi prišla k meni, pa rekla: vidiš, tovariš Kuhar, »skrenula« sem z naše skupne poti. Jaz bi ji pomagal. Zato smo tu, a ne.

— Če je pa tako, Nerina, kakor smo bili slišali, se je pral predsednik in se ji odmikal — prav čutila je, kako gre stran — potlej pa ni več »diskusija«, ampak samo še sankcioniranje.

Nasuli so še nekaj obtožb. Najhuje pa se je že odtegnilo mimo.

— Imaš besedo! jo je pozval predsedujoči z glasom trobente, ki vabi vojake spat.

Nerina je vstala. Njen pogled se ji je iztrgal in prišel k vsakemu od teh judežev na decimeter razdalje. In toliko časa je strmela v njihovo zavest, dokler je niso prestregli z vekami oziroma mižanjem.

V vsakega je še odmisliła: pes.

Psi! je zatulila njena žalost.

Obrisala si je solze, a so ji tekle, tekle, kar naprej so ji kapljale in jo slepile. Slepile pogled in glas.

— Jaz ... In se je spomnila, kako jo je Slavko učil diskvalifikacij. Kako onemogočiš trdnega razrednega nasprotnika: zveš vse o njem, kaj dela v postelji in kaj zunaj postelje, pa ga stisneš. Naščuvaš mladino ...

— ... ne vem, se je usulo vse težko iz nje. Jaz, jaz, je stokala, povem samo to, da, da nisem kriiivaaa ...

— Nareditekarhočete, se je ožela in iz joka je kapljalo, teklo ...

— Iz ... iz ..., je kolcala, iz ... pa ... partij-je ... V ... v ... vredu. Jaz ... jaz ... sem brezmočna. Kam ... kam ...? Naj ...

— ... se prito-žim?

— Nimaš se nikamor, to je pa res, je pritrtil predsedujoči.

— No ... no ... no ... Izželi ... iz-želi stemekolimono. Kam ... kam ... najgrem? De ... lala ... semkotstemirekli.

— Partija ti ni rekla, da zbiraj posteljne madeže!

— Tega ne, Slavko ...

— Ne vemo, ga ni tukaj, da bi preverili.

— Ni ... ni ... ga ... ga ... Noče.

Napolnil jo je bes.

— Bom šla pa ponj, je postala razločna v trenutku. Bomo videli! je zavpila. Vrgla je solze proč.

— Kdo, je prišla k mizi, no ti, ki si predsednik, povej, kaj si mi naročal. Povej, da si mi sam pripovedoval, kaj dela učiteljica Kristančičeva nad teboj!

Vrgla je nekaj solz z oči v stran.

— Goni se ko šterna! si mi rekel. In ti, sekretar, kako si me spodbujal v bojih med jedri na šoli; sam si si prišel ogledat razbiti zbor, in kaj si mi rekel: Dobro si ga zrevolucionirala. Tó si rekel, videl si pa nekaj drugega, priznaj!

— Vem, tovariši, zakaj ta pogovor z mano. Na tihem opraviti z mano in s čim manj žrtvami. Če ne bom pristala, če se bom branila, bo moj dosje, ki sem ga sama zbrala, na javen vpogled. To je tudi gestapo, če kaj vem. Pot je samo ena, če sem kaj razumela: iti stran. Grem, ampak ne tako, kot ste si vi zamislili: opljuvana, zavržena, pozabljena. Poiskali mi boste službo v kraju, kjer bo Ismet lahko slaščičaril. Nič drugega nočem od

vas. Nobene partije več. Če razumete ta račun, ki je zelo skromen, v redu, če ga pa nočete akceptirati, potem je zame še ena pot in izhod: blaznenje. Upam, da razumete, kaj to je? Zaščitili me bodo zdravniki. Povem vam pa, da se bo slišalo vse sorte.

Tovariši so se vznemirili.

— V tem vztrajam, se je zmeraj bolj osveščala. Zdaj pa: ja ali ne?

— Ja, je zinin predsedujoči, pa ne zato, ker si nam zagrozila. Nimaš kaj groziti.

— Imam, tovariš!

— Kaj?

— To je moja stvar.

— Povem ti, tovarišica, da se mi pofajfamo na tvoje grožnje. Delo ti po ustavi sledi, možu bomo pa šli na roke, ker sta, konec koncev, posredovala družbi nekaj dragocenih podatkov, in jih boš, tako upamo, še.

— Niti enega, da smo si na čistem o tem.

— To ne zveni lepo.

— Kako ste zazveneli vi, se ne vprašate. Hočem brez tega delo in lokal za moža.

— O tem se bomo še pogovarjali.

— Samo zdaj.

— Dobil bo, kar pač bo v kraju, kamor boš prestavljena. Na to sem mislil, ko sem rekel, da se bomo še pogovarjali.

— Kam bom prestavljena?

— Bi šla v K.?

— Ne!

— V M.?

— Ne!

— V C.?

— Ne!

— V K.?

— Grem.

Možje so vstali. Nerina je snela plašč, torbico in se pobrala ven, ne da bi bila pogledala na moške, ki so se zbirali in se šli oblast ljudstva.

Gorje mu, komur ljudstvo izroči pravico! Ljudstvo, ki so ga pobožanstvili.

Nerini so se zdeli, ko da sede na vlaku, ki pelje v komunizem. Tudi možem se je zazdelo, da se veselo vozijo. Do kdaj?

Šla je ven. V dan, ki je bil siv. Z občutkom, da je zbolela za rakom, je hodila med ljudmi, se ustavljala pred izložbami, in takó prekrivala svoje tavanje.